

පළාත් පාලන : ආයතන නෛතිකව හා කාර්යක්ෂමව ආදායම්

පැනවීම සහ අයකර ගැනීමේ ක්‍රමෝපායයන්

ආසියා පදනම

ආසියා පදනම මඟින් ප්‍රකාශයට පත් කරන ලදී

පළමු සංස්කරණය

© 2018. ආසියා පදනම

ISBN

සංස්කාරක

එච්.ඒ.සී ජයතිස්ස

මුද්‍රණය කරන ලද්දේ

කොළඹ, ශ්‍රී ලංකාව

ප්‍රකාශනය සම්බන්ධයෙන්: ඕස්ට්‍රේලියානු රජයේ සහයෝගීතාවය මධ්‍යයේ කටයුතු කරන උප ජාතික පාලන වැඩසටහනේ ශාස්ත්‍රීය නිෂ්පාදන ගොනුවේ තවත් එක් ප්‍රකාශනයක් ලෙස මෙම ග්‍රන්ථය හැඳින්වීමට හැකිය. උප ජාතික පාලන වැඩසටහන ශ්‍රී ලංකාවේ පළාත් පාලනය සවිමත් කිරීමේ අරමුණින් පළාත් පාලන ආයතනයන්ගේ දරා ගැනීමේ ශක්තිය, නියෝජනය හා දුක් ගැහැට වලට පිළියම් යෙදීම යන සංරචකයන්ගේ ශක්‍යතාවය වර්ධනය කිරීම සඳහා අත්හදා බලන ලද මොඩියුලයන් හඳුන්වාදීම හා ආයතනගත කිරීම සඳහා කටයුතු කරයි. එමෙන්ම ශ්‍රී ලංකාවේ පළාත් පාලනයේ ප්‍රතිසංස්කරණයන් සඳහා උපාය මාර්ගයන් සංස්ථානය කිරීමත් ප්‍රධාන පාත්‍රයන්ගේ ධාරිතාව වර්ධනය කිරීමට අවශ්‍ය අත්හදා බලන ලද යාන්ත්‍රණයන්, ක්‍රියාවලීන් හා මොඩියුලයන් හඳුන්වාදීමත් ශක්තිමත් කිරීමත් සිදු කරයි.

සැ.යු. මෙම ග්‍රන්ථයේ සඳහන් කිසිවක් ඕස්ට්‍රේලියානු රජයේ මතය පෙන්වුම් නොකරන අතර එහි අවශ්‍ය යෙන්ම කතෘවරයාගේ පෞද්ගලික දෘෂ්ඨිකෝණය හා මතයන් පමණක් ගැබ් වේ.

පටුන

ආසියා පදනම	4
උප ජාතික පාලන වැඩසටහන	5
හැඳින්වීම	6
(01) පළාත් පාලන ආයතනවල ආදායම්.....	7
(02) නිරීක්ෂිත උනතා හා අඩුපාඩුකම්.....	7
(03) වරපනම් බදු.....	7-22
(04) කුලී.....	22-24
(05) වෙළෙඳ බලපත්‍ර/කර්මාන්ත බදු/ ව්‍යාපාර බදු.....	26-30
(06) මුද්දර ගාස්තු.....	30-32

ආසියා පදනම

ආසියා පදනම යනු ලාභ නොලබන ජාත්‍යන්තර සංවර්ධන සංවිධානයකි. නිරන්තර වෙනස්වීම් වලට භාජනය වන හා සංවර්ධනය වෙමින් පවතින ආසියාවේ ජීවිත ශක්තිමත් කිරීම වෙනුවෙන් ආසියා පදනම කැපවී සිටී. දශක හයක් තුළ ලක් අත්දැකීම් හා පන්තරය හරහා හඳුනාගෙන වැඩිදියුණු කළ අරමුණු 5ක් යටතේ අප ආසියා කලාපයේ සංවර්ධන කටයුතු වල නියැලේ. ඒවා නමින් පරිපාලනය ශක්තිමත් කිරීම, කාන්තාවන් බලගැන්වීම , ව්‍යාපාර අවස්ථා විස්තාරණය කිරීම, පාරිසරික ඔරොත්තු දීම වර්ධනය කිරීම හා කලාපීය සහයෝගය වර්ධනය කිරීම වේ.

ආසියා පදනමෙහි මව් සමාගම පිහිටා ඇත්තේ සෑන් ෆ්රන්සිස්කෝ නුවර වන අතර ආසියාවේ හා වොෂින්ටන් DC හි පැතිර පවතින කාර්යාල 18ක් සමග ආසියා පදනම වැඩකටයුතු සිදු කරයි. රාජ්‍ය හා රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සමග සම්බන්ධතා පවත්වන ආසියා පදනමට ද්විපාර්ශවීය හා බහුපාර්ශවීය සංවර්ධන ආයතන, පදනම්, සහයෝගීතාවයන් හා තනි පුද්ගල ආදී වශයෙන් නොයෙකුත් ආයතන හරහා ආධාර ගලාගෙන එයි. 2017 වර්ෂයේ අප ඇමරිකන් ඩොලර් මිලියන 83.7 ක් සෘජුවම සංවර්ධන ව්‍යාපෘති සඳහා යෙදවූ අතර පෙළපොත් සහ අනෙකුත් අධ්‍යාපනික ද්‍රව්‍යයන් වෙනුවෙන් ඇමරිකන් ඩොලර් මිලියන 8.7 ක් වැයකර ඇත.

උප ජාතික පාලන වැඩසටහන

ආර්ථික වර්ධනයේ හා ආර්ථික ගතික ශක්ති වර්ධනයේ නැගී එන ආර්ථික කේන්ද්‍රයන් වන ද්විතීය නගරවල් වල ආර්ථික ඔරොත්තුදීමේ හැකියාව වර්ධනය උදෙසා ක්‍රියාකාරී ආර්ථික කේන්ද්‍ර සංකල්පය ගොඩනැගීම සඳහා ආසියානු පදනමේ ශ්‍රී ලංකා උප ජාතික පාලන වැඩසටහන පළාත් පාලන ආයතන නවයක මෙම වැඩසටහන ක්‍රියාත්මක කරනු ඇත. මෙම වැඩසටහනේ සමස්ත පුළුල් අරමුණ වනුයේ අත්දැකූ අනුරූප බලාත්මක ලෙස ආයතනගත කිරීමයි.

DRAFT

හැඳින්වීම

පළාත් පාලන ආයතන, තම බල ප්‍රදේශය ඇතුළත මහජන සෞඛ්‍යයට, පොදු උපයෝගීතා සේවාවන්ට සහ පොදු මංමාවත් වලට ද සාමාන්‍යයෙන් එම ප්‍රදේශය ඇතුළත ජනතාවගේ සුඛ විභරණය, පහසුව සහ සුඛ සාධනය මෙන්ම සියලු පහසුකම් ආරක්ෂා කිරීමට සහ ප්‍රවර්ධනය කිරීමට ද අදාළ සියලු කරුණු විධිමත් කිරීම, පාලනය කිරීම සහ පරිපාලනය කිරීම සඳහා නෛතිකව බැඳී ඇත.

මෙම වගකීම ඉටු කිරීම සඳහා ඒ ඒ පළාත් පාලන ආයතන වලට අදාළ මූලික නීතිය මගින්, විශේෂයෙන් නම් කරන ලද ආදායම් උත්පාදන මාර්ග හඳුන්වා දී ඇත. ඊට අතිරේකව අතුරු ව්‍යවස්ථා පනවා ගැනීමට හා ප්‍රතිලාභීන්ගෙන් කිසියම් ගාස්තුවක් අයකර පොදු උපයෝගීතා සේවාවක් පවත්වාගෙන යාමට ද නීතියෙන් බලය ලබා දී ඇත. මෙම ආදායම්, උත්පාදනයේදී හා ආදායම් පැනවීමේදී නීතියෙන් හඳුන්වා දී ඇති සම්මත ක්‍රියා පටිපාටීන් අනුගමනය කල යුතුවේ. නියමිත කාර්ය පටිපාටි අනුගමනය නොකිරීම මත නීතිමය ගැටලු වලට මුහුණ පෑමට සිදුවන අතර ම, විගණන විමසුම් හා අධිභාරයන්ට ලක්වීමට ද ඉඩ ඇත.

පළාත් පාලන ආයතන වල ස්වයං උත්පාදන ආදායම් සම්බන්ධයෙන් අවධානය යොමු කල යුතු සම්මත කාර්ය පියවරයන් හා ආදායම් අය කිරීම කාර්යක්ෂමව වර්ධනය කර ගැනීම සඳහා ආසියානු පදනමේ උප ජාතික පාලන වැඩසටහන (**Sub National Governance Program – SNGP**) මගින් ශ්‍රී ලංකාවේ සියලු පළාත් ආවරණය වන පරිදි තෝරාගත් පළාත් පාලන ආයතන කිහිපයක සමීක්ෂණයක් සිදු කරන ලදී. එකී සමීක්ෂණයේදී පොදුවේ නිරීක්ෂිත අඩුපාඩුකම් හා එය නිවැරදි කරගන්නා ක්‍රමවේදන් මෙම ප්‍රකාශනයට ඇතුළත් කොට ඇත.

මෙහි ඇති මහ පෙන්වීම් හා උපදෙස් ඇසුරින් පළාත් පාලන ආයතන වල ආදායම් නීත්‍යානුකූලව පැනවීම සහ අය කිරීමේදී අවධානය යොමු කල යුතු ක්ෂේත්‍ර හා කාර්ය පියවරයන් පිළිබඳව ලබා ගන්නා අවබෝධය තුලින් ආදායම් ප්‍රවර්ධනය කර ගැනීමටත් , විගණන විමසුම්, අධිභාර හා නෛතික ගැටලු මඟ හරවා ගැනීමටත් හැකියාව ලැබෙනු ඇතැයි අපේක්ෂා කරමි.

එච්.ඒ.සී.ජයතිස්ස

උපදේශක (නීති හා පළාත් පාලන)

(01) පළාත් පාලන ආයතනවල ආදායම්

පළාත් පාලන ආයතන සංස්ථාපිත අනපනත් වලින් පැවරී ඇති බලතල යටතේ ඒ ඒ පළාත් පාලන ආයතන වලට උපයා ගත හැකි ආදායම් ප්‍රභවයන් යටේත්කින අනපනත් මගින් හඳුන්වා දී ඇත.

මෙම ආදායම් ප්‍රධාන වශයෙන් පහත පරිදි වර්ග කරනු ලැබේ.

1. පුනරාවර්ථන ආදායම්
2. ප්‍රාග්ධන ආදායම්

පුනරාවර්ථන ආදායම් යටතට ස්වයං උත්පාදන ආදායම් හා ආදායම් ආධාර යන කොටස් දෙක ම ඇතුලත් වේ. මෙහිදී විශේෂයෙන් අවධානය යොමු කරනු ලබන්නේ ස්වයං උත්පාදන ආදායම් ප්‍රභවයන් සම්බන්ධයෙන් වේ

පළාත් පාලන ආයතන විසින් ඉහත කී ස්වයං උත්පාදන ආදායම් පැනවීම හා අයකිරීමේ ක්‍රියාවලිය නීතියේ විධිවිධානයන්ට අනුකූලව ක්‍රියාත්මක කල යුතුව ඇත. මේ සඳහා ආසියානු පදනමේ උප ජාතික පාලන වැඩ සටහන මගින් ආදායම් සමීක්ෂණ අනුකූලතා විගණනය නමින් කළමනාකරන මෙවලමක් හඳුන්වා දී ඇත.

ඒ අනුව ශ්‍රී ලංකාවේ සියලු පළාත් ආවරණය වන පරිදි තෝරාගත් පළාත් පාලන ආයතන 27 ක ආදායම් පැනවීම හා අයකිරීම ආශ්‍රිතව පර්යේෂණාත්මක තක්සේරුවක් සිදු කරන ලදී.

(02) නිරීක්ෂිත උපාය හා අඩුපාඩුකම්

ආදායම් පැනවීම හා අය කිරීම ආශ්‍රිතව සිදු කරනු ලැබූ ආදායම් සමීක්ෂණ අනුකූලතා විගණනයේදී පොදුවේ නිරීක්ෂණය වූ අඩුපාඩුකම් රාශියක් ඇත. ඒ අතුරින් පළාත් පාලන ආයතන වල ස්වයං උත්පාදන ආදායමට වැඩිම දායකත්වයක් දක්වන ආදායම් ප්‍රභවයන් කීපයක් සම්බන්ධයෙන් නිරීක්ෂිත පොදු අඩුපාඩුකම් හා නිර්දේශ පහත දක්වා ඇත.

(03) වරිපනම් බදු

3.1 සංවර්ධිත ප්‍රදේශ දියුණු කළ ප්‍රදේශ ලෙස ප්‍රකාශයට පත් කිරීම

1987 අංක 15 දරණ ප්‍රාදේශීය සභා පනතේ 134(1) වගන්තියේ විධිවිධානයන්ට අනුකූලව දියුණු ප්‍රදේශය හඳුනාගෙන ප්‍රකාශයට පත් කර වරිපනම් පැනවීමට නීතිමය ප්‍රතිපාදන ලබාදී ඇතත් එසේ කටයුතු කර නොමැති අවස්ථා නිරීක්ෂණය විය.

නියමිත පරිදි කටයුතු නොකිරීමේ ප්‍රතිවිපාක

(අ) පළාත් පාලන ආයතන වරිපනම් බදු වශයෙන් අයකර ගත හැකි ආදායම් අහිමි වීම

(ආ) ප්‍රජා සේවාවන් පුලුල් කිරීමට ඇති අවස්ථා අඩුවීම

(ඇ) නොසැලකිල්ල හා අනවධානය මත සභාවට අයවිය යුතු ආදායම් අයකර ගැනීමට පියවර නොගැනීම පිළිබඳ විගණනයේදී විමසුමට ලක්වීම

(ඈ) ප්‍රාදේශීය සභාවේ කාර්යක්ෂමතාවය පිළිබඳ ජනතා ආකල්පය එතරම් සුභවාදී මට්ටමක නොමැති වීම

නිර්දේශය

දියුණු ප්‍රදේශය ප්‍රකාශයට පත් කිරීමේදී අනුගමනය කලයුතු කාර්ය පටිපාටි හා විධිවිධානයන් පිළිබඳව උප ජාතික පාලන වැඩ සටහන යටතේ වෙනම මාර්ගෝපදේශ නිකුත් කර ඇත.

3.2 දේපල තක්සේරු කිරීම සඳහා අමාත්‍යවරයාගේ අනුමැතිය ලබා ගැනීම

නීතියේ විධිවිධානයන්ට අනුකූලව වරිපනම් බදු පැනවීම සඳහා දේපල වාර්ෂිකව තක්සේරු කිරීමට අමාත්‍යවරයාගේ අනුමැතිය ලබා ගත යුතුය. එහෙත් එලෙස අනුමැතිය ලබා නොගෙන දේපල තක්සේරු කිරීමට පියවර ගෙන ඇති අවස්ථා පොදුවේ නිරීක්ෂනය විය. මේ හේතුව මත ඇතැම් විට නෛතික ගැටලු වලට මුහුණ පෑමට සිදුවනු ඇත.

නිර්දේශය

පළාත් පාලන ආයතන සංස්ථාපිත අනපනත් වල ඇති විධිවිධානයන්ට අනුව (ම.න.ස ආඥා පනතේ 230(1), නගර සභා ආඥා පනතේ 160(1) හා ප්‍රා.ස පනතේ 146(1)) දේපල තක්සේරු කිරීම සඳහා අමාත්‍යවරයාගේ අනුමැතිය ලබා ගැනීමට පියවර ගත යුතුවේ.

3.3 බදු ප්‍රතිශතය සඳහා අමාත්‍යවරයාගේ අනුමැතිය ලබාගැනීම

බදු ප්‍රතිශතය තීරණය කිරීමේදී හා/හෝ ප්‍රතිශතය වෙනස් කරන අවස්ථාවලදී ඒ සඳහා විෂයභාර අමාත්‍යවරයාගේ අනුමැතිය ලබා ගැනීම නීතිමය අවශ්‍යතාවයක්

වෙ. නිරීක්ෂණය වූ තොරතුරු අනුව ඇතැම් පළාත් පාලන ආයතන බදු ප්‍රතිශතය වෙනස් කළ අවස්ථාවලදී ඒ සඳහා අමාත්‍යවරයාගේ අනුමැතිය ලබා ගෙන නොතිබිණ.

නියමිත පරිදි කටයුතු නොකිරීමේ ප්‍රතිවිපාක

අධිකරණ විමර්ශනයකදී වරිපනම් බදු පැනවීම හා අයකිරීම බල රහිත බවට නියම කිරීමට ඉඩ ඇත.

නිර්දේශය

මූලික නීතියෙන් නියම කර ඇති පරිදි විධිමත් සහ සම්මුතියක් ගෙන විෂයභාර අමාත්‍යවරයාගේ නිසි අනුමැතිය ලබාගෙන බදු ප්‍රතිශතය තීරණය කිරීමට පියවර ගත යුතුය

3.4 වෙනස් වන බදු අනුප්‍රමාණයන් නියම කිරීම

ලිඛිත නීතියේ ඇති විධිවිධානයන් අනුව (ම.න.ස ආඥා පනතේ 230(1අ), න.ස ආඥා පනතේ 160(2) හා ප්‍රා.ස පනතේ 134(2)) ඇතැම් පළාත් පාලන ආයතන විසින් වෙනස් වන බදු අනුප්‍රමාණයන් නියම කිරීමට ක්‍රියාකර නොමැත.

නියමිත පරිදි කටයුතු නොකිරීමේ ප්‍රතිවිපාක

- (අ) වරිපනම් ආදායම් ප්‍රවර්ධනය කර ගැනීමට ඇති ඉඩ ප්‍රස්ථා ඇහිරී තිබීම
- (ආ) ප්‍රජාවට සපයන සේවාවන් පුලුල් කිරීමට ඇති නොහැකියාව හා කිසිදු ගාස්තුවක් අය නොකර සපයන සේවාවන් සඳහා සභාව විසින් දරණ පිරිවැය ආවරණය කර ගැනීමේ අපහසුතාවලට මුහුණ දීමට සිදුවීම.
- (ඇ) සභාවට අදාළ නිරවුල් සැලසුම් හෝ උපාය මාර්ග නිසි ලෙස සකසා ගැනීමට නොහැකි වීම.

නිර්දේශය

ප්‍රාදේශීය සභාවක් විසින් දියුණු කල ප්‍රදේශයන් සඳහා හෝ එහි කොටස් සඳහා සංවර්ධන මට්ටම සැලකිල්ලට ගෙන වෙනස් වන බදු ප්‍රමාණයන් නියම කල හැකිය. එමෙන්ම නාගරික පළාත් පාලන ආයතන සම්බන්ධයෙන් වූ විට යම් සභාවක් විසින් බල ප්‍රදේශයේ වෙන් වෙන් ප්‍රදේශ හෝ කොටස් සඳහා, ඒ එක් ප්‍රදේශයකට හෝ කොටසකට සභාව විසින් සලස්වා ඇති සේවාවන් අනුව, වෙන් වෙන් වශයෙන් වරිපනම් බදු අනුප්‍රමාණය නියම කිරීමට හැකියාව ඇත.

3.5 වාණිජ දේපල සඳහා වැඩි වරපනම් බදු ප්‍රතිශතයක් පැනවීම

මූලික නීතියේ විධිවිධාන අනුව (ම.න.ස ආඥා පනතේ 230(1අ), හා 1අඅ)) යන උපවගන්ති වලින්ද, නගර සභා ආඥා පනතේ 160(1අ) යන උපවගන්තිය) වෙළෙඳ හෝ වාණිජ කාර්යය සඳහා පාවිච්චි කරන ලද පරිශ්‍ර වෙනුවෙන් නේවාසික පරිශ්‍රයකට සාපේක්ෂව වඩා වැඩි අනුප්‍රමාණයකින් යුතු වරපනම් පැනවීමට හැකියාව ඇත.

එහෙත් ඇතැම් නාගරික පළාත් පාලන ආයතන ඉහත කී නීතිමය විධිවිධාන අනුව කටයුතු කර නොමැති අවස්ථා නිරීක්ෂණය වී ඇත.

නියමිත පරිදි කටයුතු නොකිරීමේ ප්‍රතිවිපාක

(අ) බල ප්‍රදේශය තුළ මහජනතාව වෙනුවෙන් සලයන සේවාවන් සඳහා ප්‍රමාණවත් මූල්‍ය පහසුකම් අඩුවීම

(ආ) ප්‍රජා සේවාවන් පුළුල් කිරීමට හැකියාවක් නොලැබීම

(ඇ) ආදායම් ප්‍රවර්ධනය කර ගැනීමට ඇති නොහැකියාව මත මූල්‍ය අපහසුතාවලට මුහුණ පෑමට සිදුවීම

නිර්දේශය

ව්‍යවස්ථාපිත නීතියෙන් ලැබී ඇති බලතල ප්‍රකාරව බල ප්‍රදේශය තුළ පවත්නා වෙළෙඳ හෝ වාණිජ කාර්යයන් සඳහා පරිහරනය කරන පරිශ්‍රයන් වෙනුවෙන් නේවාසික දේපල වලට වඩා වැඩි බදු ප්‍රතිශතයක් විෂයභාර අමාත්‍යවරයාගේ අනුමැතිය මත පැනවීමට කටයුතු කිරීම.

3.6 බදු අනුප්‍රමාණය වෙනස් වන අවස්ථා වලදී විධිමත් අනුමැතියක් ලබා ගැනීම

වරපනම් පැනවීමේදී සභාව විසින් කලින් වර්ෂයේ බල පැවැත්වූ වරපනම් බදු අනුප්‍රමාණයේ වෙනසක් සිදු කල අවස්ථාවලදී ඒ සඳහා විෂයභාර අමාත්‍යවරයාගේ අනුමැතියකින් තොරව ක්‍රියාකර ඇති අවස්ථා ද දක්නට ලැබීම.

නියමිත පරිදි කටයුතු නොකිරීමේ ප්‍රතිවිපාක

(අ) වරපනම් බදු පැනවීම නීත්‍යානුකූල නොවන බැවින් එය බල ගුණාත්මක

(ආ) අධිකරණ විමර්ශනයට ලක්වී නෛතික ගැටලු වලට මුහුණ පෑමට සිදු වීම

(ඇ) නීත්‍යානුකූලව කටයුතු කර නොතිබීම මත විගණන විමසුමට ලක්වීම

(ඈ) ඉතා සැලකිය යුතු මට්ටමේ කාලයක් ඉහත ගැටුම්කාරී තත්ත්වයන් සමනය කර ගැනීම සඳහා යොමු කිරීමට සිදුවීම

නිර්දේශය

ව්‍යවස්ථාපිත නීතියේ විධිවිධාන අනුව යම් වර්ෂයක් සඳහා වරිපනම් බදු පැනවීමේදී, සභාව විසින් කලින් වූ වර්ෂයේ බල පැවැත්වූ වරිපනම් බදු අනුප්‍රමාණයේ වෙනසක් සිදු කරන්නේ නම් ඒ සඳහා විෂයභාර අමාත්‍යවරයාගේ අනුමැතිය ලබා ගත යුතුය.

නෛතික යොමුව -ම.න.ස සහ ආඥා පනතේ 230(2) (ආ) න.ස ආඥා පනතේ 160(3), ප්‍රා. ස පනතේ 134(5)

3.7 නිශ්චිත නිර්නයක පදනම් කර ගෙන බදු අනුප්‍රමාණය ගණනය කර නොතිබීම

වරිපනම් යනු පළාත් පාලන ආයතන බල ප්‍රදේශයේ වෙසෙන ජනතාවගේ සෞඛ්‍ය හා සනීපාරක්ෂාව, පහසුව සහ සුභසාධනය සැලසීම වෙනුවෙන් හා ඊට ආනුශංගික ක්‍රියා වෙනුවෙන් ඉදිරි වර්ෂය තුළ වැය කරන පුනරාවර්තන මුදල් ප්‍රමාණය සහ ප්‍රාග්ධන වැය සඳහා ලබා ගත් ණය මුදලෙන් වර්ෂය තුළ ආපසු ගෙවන ණය වාරික මුදල් ප්‍රමාණය ගැලපීම කර ඒ බල ප්‍රදේශයේ ඇති එක් එක් දේපලෙහි වාර්ෂික වටිනාකම් එකතුවෙහි අනුපාතයක් වශයෙන් ඒ එක් එක් දේපල මත පනවා අය කරනු ලබන බද්දකි.

එහෙත් පළාත් පාලන ආයතන බහුතරයක් වරිපනම් බදු අනුප්‍රමාණය තීරණය කර ඇත්තේ ඉහත දක්වා ඇති අනුපාතයන් සැලකිල්ලට ගෙන හෝ නිශ්චිත නිර්නයක පදනම් කර ගෙන බදු අනුප්‍රමාණය ගණනය කිරීමෙන් නොවන බවත් නිරීක්ෂණය වූ පොදු අඩුපාඩුවකි.

මේ හේතූකොට ගෙන මුහුණ පෑමට සිදුවන ගැටලු

(අ) ප්‍රජා සේවාවන් සැපයීම සඳහා වැයවන වියදම් ආවරණය කර ගැනීමට හැකියාවක් නොමැතිවීම හා ඒ හේතූකොට ගෙන ප්‍රජා සේවා කටයුතු සාර්ථකව ඉටු කිරීමට අපහසුවීම

(ආ) මූල්‍ය අපහසුතා වලට මුහුණ දීමට සිදුවීම

- (ඇ) ඉහත කරුණු හේතු කොට ගෙන පළාත් පාලන ආයතන කෙරෙහි ජනතාවගෙන් සතුටුදායක ප්‍රතිචාර නොලැබීම
- (ඈ) නෛතික රාමුවක් තුළ අවශ්‍යයෙන්ම සභාවේ ප්‍රගමනය සඳහා ගතයුතු කියාමාර්ග නොගැනීම තුළ නිලධාරීන් තම වගකීම් නිසි ලෙස ඉටු නොකරන ලද පිරිසක් සේ සැලකීමට සිදුවීම.

නිර්දේශය

- පහත දැක්වෙන කාර්ය පියවරයන් අනුගමනය කර බදු ප්‍රතිශතය තීරණය කළ යුතුවේ
- පළමුව වරපනම් බද්දට යටත් දේපලවල වාර්ෂික වටිනාකම එකතුව ගණනය කිරීම. සියලු වැඩ සටහන් යටතේ වූ පුනරාවර්ථන සහ ප්‍රාග්ධන වියදම් එකතුව ගණනය කිරීම (ප්‍රාදේශීය සභා සම්බන්ධයෙන් වූ විට මෙම වියදම දියුණුගම් කලාපයට අදාළව පමණක් ගණනය කළ යුතුය)
- ඉහත පරිදි ඇස්තමේන්තු කල වියදම් එකතුවෙන් පහත දැක්වෙන විෂයයන් යටතේ ලැබුණු මුදල් අඩුකිරීම
 - ප්‍රතිපූරණය කරනු ලබන කාර්ය මණ්ඩල වැටුප්
 - ප්‍රතිපූරණය කරනු ලබන සහිත දීමනා
 - බාහිර ආයතන වලින් ලැබෙන ප්‍රදානයන්
 - කිසියම් ශාස්තුවක් අයකර පවත්වාගෙන යනු ලබන සේවාවන් වලට වෙන් කරන ලද පුනරාවර්ථන වියදම්

මෙම වියදම අඩුකල විට වරිපනමෙන් අයකර ගත යුතු සමස්ථ වියදම ලබාගත හැකිය.

ඉන් අනතුරුව ඉදිරි වර්ෂයේ වරිපනම් ප්‍රතිශය පහත පරිදි ගණනය කරගත හැකිය.

$$\text{වරිපනම් ප්‍රතිශතය} = \frac{\text{වරිපනමෙන් අයකරගත යුතු සමස්ථ එකතුව} \times 100}{\text{වරිපනම් දේපල වල වාර්ෂික වටිනාකමෙහි එකතුව}}$$

කෙසේ වුවද වර්තමානයේ පවත්නා බදු අනුප්‍රමාණය ඉහත අනුපාතය අනුව ගණනය කිරීමේදී එකවර ඉහල බදු ප්‍රතිශතයක් විය හැකිය. ප්‍රායෝගිකව එය එකවර ක්‍රියාත්මක කිරීම තුලින් ජනතාවට දරාගත නොහැකි බද්දක් ගෙවීමට

සිදුවනු ඇත. එබැවින් එම අපහසුතාවය සමනය කර ගැනීම සඳහා දැනට පවත්නා බදු අනුප්‍රමාණය අවම වශයෙන් 1% බැගින් වර්ෂයෙන් වර්ෂයට වැඩිවීමේ පදනම මත බදු ප්‍රතිශතය පැනවීම වඩා යෝග්‍යවනු ඇත. මෙහිදී නීතියේ විධිවිධාන අනුව එසේ පැනවීමට තීරණය කරන බදු අනුප්‍රමාණය සඳහා විෂයභාර අමාත්‍යවරයාගේ අනුමැතිය ලබා ගත යුතු බව ද පෙන්වා දිය යුතුය.

3.8 පළාත් පාලන ආයතන සතු දේපල වරිපනම් බදු සඳහා බිල් කිරීම

සභාව සතු නිශ්චල (පුස්තකාල ගොඩනැගිල්ල, විශ්‍රාම ශාලා, ක්‍රීඩා භූමිය, සභා කාර්යාල ගොඩනැගිල්ල ආදී දේපල) දේපල වල වාර්ෂික වටිනාකම පදනම් කර ගෙන වරිපනම් සඳහා බිල් කර ඇති බවත් එම බිල් කල වටිනාකම අයවීමකින් තොරව වසරින් වසර සමුච්චිත හිඟ ආදායමට එකතුවී ඇති බවත් නිරීක්ෂණය වූ පොදු අඩුපාඩුවකි.

මේ හේතූකොට ගෙන වසරින් වසර වරිපනම් හිඟ ආදායම වැඩිවන අතර අවසාන ගිණුම් ජංගම වත්කමක් ලෙස ඉදිරිපත් කිරීම තුලින් ගිණුම් තුළින් විදමානවිය යුතු සත්‍ය හා නිවරද්‍ය මෙන්ම සාධාරණත්වය පිළිබිඹු නොවේ.

නිර්දේශය

සභාව සතු දේපල සඳහා වැරදි අයුරින් බිල් ගත කර ඇති වටිනාකම නියමිත ක්‍රියා පටිපාටිය අනුගමනය කර ලේඛනයෙන් කපා හැරීමට හැකියාව ඇත. කෙසේ වුවද සභාව සතු දේපලක් බාහිර පාර්ශවයකට ඔවුන්ගේ ප්‍රයෝජනය සඳහා කුලියට හෝ බද්දට දී ඇති අවස්ථා වලදී එකී දේපලට අදාල වරිපනම් බද්ද අයකර ගැනීමට බාදාවක් නොවන්නේය.

3.9 වාර්ෂිකව වරිපනම් පැනවීම

වරිපනම් බද්ද පැනවීම පිලිබදව විධිමත් සභා සම්මුතියක් ගෙන එය වාර්ෂිකව පැනවිය යුතුය. එහෙත් ඇතැම් පළාත් පාලන ආයතන එක් වර්ෂයකදී පමණක් වරිපනම් පැනවීමට කටයුතු කරන අතර , එය වාර්ෂිකව සිදු නොකරන බැව් නිරීක්ෂණය වී ඇත.

නිර්දේශය

විධිමත් සභා රැස්වීමකදී වරිපනම් පැනවීමට අදාලව සභා සම්මුතියක් ගෙන වාර්ෂිකව බද්ද පැනවීමට කටයුතු කල යුතුය. නීතියේ ඇති විධිවිධාන අනුව වරිපනම් බද්ද හෝ

වරිපනම් බදු මාස 12 ක් නොඉක්මවන කාල සීමාවක් පැවතිය යුතුය. (මහා නගර සභා ආඥා පනතේ 230(2)(අ)) පළාත් පාලන ආයතන වල මුදල් වර්ෂය ජනවාරි පලමුවැනි දින ආරම්භ වී අදාල වර්ෂයේ දෙසැම්බර් 31 වන දිනෙන් අවසන් වේ. එමෙන්ම යම් වර්ෂයක් සඳහා වරිපනම් පැනවීමේදී දේපලවල වාර්ෂික වටිනාකම අනුගාමී වර්ෂය සඳහා පිලිගැනීමට සහා සම්මුතියක් ගත යුතුය. මීට හේතු වන්නේ දේපල වල තක්සේරුව බලපවත්වන්නේ එක් වර්ෂයක් සඳහා පමණක් වීමයි. එබැවින් කිසියම් වර්ෂයක් සඳහා පනවනු ලබන වරිපනම් බද්ද වලට වු වන්නේ අදාල වර්ෂයට පමණි. එබැවින් වරිපනම් බද්ද පැනවීම වාර්ෂිකව සිදු කල යුතු අතර, එකී පැනවීම නීත්‍යානුකූල වීම සඳහා 12 වන අධිකාරය වූ අර්ථ නිරූපන ආඥා පනතේ විධිවිධානයක් අනුව බද්ද පැනවීම පිලිබඳව යෝජනාව හා සහා තීරණය ත්‍රෛභාගිකව ගැසට් පත්‍රය මගින් ප්‍රකාශයට පත් කල යුතුය.

3.9 තක්සේරු පොත පවත්වාගෙන යාම හා ඒ පිලිබඳව ජනතාව දැනුවත් කිරීම

බොහෝ පළාත් පාලන ආයතන තක්සේරු පොතක් පවත්වාගෙන යන නමුදු ව්‍යවස්ථාපිත නීතියේ විධිවිධාන අනුව එකී තක්සේරු පොත ජනතාවට පරීක්ෂා කර බැලීම සඳහා තබා ඇති ස්ථානය පිලිබඳව ප්‍රසිද්ධ දැන්වීමක් නිකුත් කිරීමට පියවර නොගැනීම නිරීක්ෂණය වූ පොදු ලාභනාවයකි.

නිර්දේශය

සෑම පළාත් පාලන ආයතනයක් ම තක්සේරු ලැයිස්තුව/තක්සේරු පොතක් පවත්වාගෙන යාමට පියවර ගත යුතුය.

වරිපනම් බල ප්‍රදේශය තුල වූ එක් එක් නිවාසය, ගොඩනැගිල්ල, ඉඩමේ හෝ ගෙපතේ සෑම අවුරුද්දකම වාර්ෂික වටිනාකමක් ඇතුලත් කර තිබිය යුතු “තක්සේරු පොත” ක් (Assessment Register) පවත්වාගෙන යාමත්, එකී තක්සේරු පොත/ලැයිස්තුව නොමිලයේ පරීක්ෂා කර බැලීමට ජනතාවට හැකියාව ඇති බවට ප්‍රසිද්ධ දැන්වීමක් වාර්ෂිකව නිකුත් කිරීමට පියවර ගැනීමත් ඒ ඒ පළාත් පාලන ආයතන සංස්ථාපිත අනුපනත් අනුව ඉටු කල යුතු නෛතික අවශ්‍යතාවයක් වේ.

නෛතික යොමුව

තක්සේරු පොත පවත්වාගෙන යාම- ම.න ස 235(1), න.ස 166 සහ ප්‍රා.ස 141(1)

දැන්වීමක් මගින් ජනතාව දැනුවත් කිරීම- ම.න.ස 235(1), න.ස 166 සහ ප්‍රා.ස 141(1)

ගාස්තුවක් අය කිරීමකින් තොරව- ප්‍රා.ස පනතේ 141(2), ම.න.ස 235(2), න.ස 166

පරීක්ෂා කිරීමට ඉඩ ලබාදීම

3.10 තක්සේරු දැන්වීමක් නිකුත් කිරීම

බල ප්‍රදේශයේ ඇති සියලු දේපල වෙනුවෙන් පනවන ලද වරිපනම් බද්ද පිළිබඳ තක්සේරු නිවේදනයක් (K form) වාර්ෂිකව නිකුත් කිරීම මූලික නීතියේ විධිවිධාන අනුව (ම.න.ස 253(3), න.ස 166,ප්‍රා.ස පනතේ141(3)) සිදු කළ යුතුය. එහෙත් සියලුම දේපල සඳහා මෙම තක්සේරු නිවේදනය නිකුත් වී නොමැති බවත් එය යාවත්කාලීනව නියමිත කාල පරිච්ඡේදයක් තුළදී සිදු කර නොමැති බවත් නිරීක්ෂණය වී ඇත.

නියමිත පරිදි කටයුතු නොකිරීමේ ප්‍රතිඵලය

- (අ) ඇස්තමේන්තුගත වරිපනම් බදු ආදායම අපේක්ෂිත පරිදි අය කර ගැනීමට නොහැකි වීම
- (ආ) වරිපනම් සමුච්චිත හිඟය ප්‍රමාණාත්මකව වැඩි වීම
- (ඇ) නියමිත කාල පරිච්ඡේදයක් තුළදී තක්සේරු දැන්වීම භාරදී නොතිබීම මත වට්ටම් ප්‍රදානයේදී ගැටලුවලට මුහුණ පෑමට සිදුවීම
- (ඈ) බදු අයකර ගැනීමේදී හා දේපල තහනම් කිරීමේදී නෛතික ගැටලු වලට මුහුණ පෑමට සිදුවීම
- (ඉ) කාර්යක්ෂම ව සේවා සම්පාදනය කළ යුතු ආයතනයක් මෙකී කරුණු කියා ඇල්මැරුණු තත්වයකට පත්වීම.

නිර්දේශය

තක්සේරු කරන ලද නිවසක , ගොඩනැගිල්ලක, ඉඩමක අයිතිකරු/පදිංචිකරු/හවුල් අයිතිකරු හෝ කුලී නිවැසියා වුවත් එකී සෑම පදිංචිකරුවෙකුට ම ත්‍රෛභාෂිකව පිළියෙල කරන ලද තක්සේරු දැන්වීමක් බද්ද පැනවීමට අදාල වර්ෂයට පෙර වර්ෂයේ දෙසැම්බර් 31 වන දිනට පෙර හෝ එම ස්ථානයේ තැබීමට පියවර ගත යුතු වේ.තක්සේරු දැන්වීම භාරදුන් දින සිට දින 30 ක් ඇතුළතදී විරෝධතා පවති නම් ලිඛිතව සභාවට ඉදිරිපත් කළ යුතු බව තක්සේරු දැන්වීමේ සටහන් කර තිබිය යුතුය.

3.11තක්සේරු විරෝධතා

තක්සේරු විරෝධතා විමර්ශනය හා ඒ ආශ්‍රීත ලේඛන පවත්වාගෙන යාම නියමිත පරිදි සිදු නොවන බව පොදුවේ නිරීක්ෂිත උනන්දුවක් වේ. පළාත් පාලන ආයතන සංස්ථාපිත අනුපනක් අනුව මෙම ක්‍රියාවලිය නියමිත පරිදි ඉටු කිරීම නොකික අවශ්‍යතාවයක් වුවද එය නියමිත පරිදි ඉටු නොවන බව නිරීක්ෂණය වී ඇත.

නිර්දේශය

මෙම ක්‍රියාවලිය නීත්‍යානුකූලව පහත දැක්වෙන පරිදි සිදු කිරීම සුදුසු වේ.

1. තක්සේරු විරෝධතා ලේඛනයක් (Objection Register) පවත්වාගෙන යාම හා එකී ලේඛනයේ තක්සේරුව පිලිබදව ලැබෙන සෑම විරෝධතාවක්ම ලේඛනගත කිරීම
2. විරෝධතා විමර්ශනය කරනු ලබන දිනය හා වෙලාව අදාල විරෝධතා පළකරන්නන් වෙත ලිඛිතව දැනුම්දීම
3. නියම කරන ලද වෙලාවකදී හා ස්ථානයේදී පළාත් පාලන ආයතනය විසින් විරෝධය පාත්තා, අයිතිකරු සහ පදිංචිකරු හෝ ඔවුන්ගේ බලය ලත් අනු නියෝජිතයන් පැමිණ සිටින්නේ නම් ඔවුන් ඉදිරියේදී විරෝධතා විමර්ශණය කිරීමට සැලැස්විය යුතුය.
4. තක්සේරුවක් සම්බන්ධයෙන් හෝ විරෝධතාවක් පිලිබද සුදුස්සක් කරනු ලැබූ කල්හී ඒ පිලිබද තීරණය විරෝධකයාට දැනුම් දීමට සැලැස්විය යුතුය.

නෛතික යොමුව

- තක්සේරුවිරෝධතාකැඳවීම- ම.න.ස ආඥා පනතේ **235(4)** ,
න.ස ආඥා පනතේ **166**,
ප්‍රා.ස පනතේ **141(3)**
- තක්සේරු විරෝධතා පොතක් පවත්වාගෙන යාම-
ම.න.ස ආඥා පනතේ **235(5)** ,
න.ස ආඥා පනතේ **166**
ප්‍රා.ස පනතේ **141(4)**
- විරෝධතා විමර්ශණ දිනය දැනුම්දීම-

ම.න.ස ආඥා පනතේ 235(5) ,
න.ස ආඥා පනතේ 166
ප්‍රා.ස පනතේ 141(4)

- විරෝධතා විමර්ශනය -
ම.න.ස ආඥා පනතේ 235(6) ,
න.ස ආඥා පනතේ 166
ප්‍රා.ස පනතේ 141(5)
- තීරණය විරෝධකයාට දැනුම් දීම-
ම.න.ස ආඥා පනතේ 235(7) ,
න.ස ආඥා පනතේ 166
ප්‍රා.ස පනතේ 141(6)

3.12 දේපල වල භෞතික වෙනස්වීම් පිලිබදව කටයුතු කිරීම

වරපනම් ලේඛනයේ සටහන් කර ඇති දේපල හා භෞතිකව පවත්නා දේපල ස්වභාවයන් අතර, වෙනස්කම් යාවත්කාලීන කිරීමට අවශ්‍ය පියවර ගෙන නොමැති බැව් නිරීක්ෂණය වූ තවත් කාරණයකි.

යාවත්කාලීන කිරීමට පියවර නොගැනීම මත මුහුණ පෑමට සිදුවන ගැටලු

(අ) නේවාසික දේපල ලෙස ලියාපදිංචි ඇතැම් දේපල භෞතික වශයෙන් වාණිජ දේපල බවට පරිවර්තනය වී ඇත්ත්, බදු අය කිරීමේදී සභාවට ලැබිය යුතු නියමිත බදු ප්‍රමාණයට වරපනම් බදු ආදායම අඩුවීම

(ආ) සභාවට පැවරී ඇති නියමිත ක්‍රියාමාර්ගයන් නොගැනීම මත අහිමිවන බදු ආදායම පිලිබද විගණන විමසුමට ලක්වීම හා ඒ පිලිබදව ආදායම් අය කිරීම සම්බන්ධයෙන් ව්‍යවස්ථාපිත වගකීම පැවරී ඇති නිලධාරීන් වෙත යොමු වීම

නිර්දේශය

1. වාර්ෂික තක්සේරුගත දේපල පිලිබද සමීක්ෂණයක් කර භෞතික වෙනස්කම් වලට භාජනය වූ දේපල හඳුනා ගැනීම
2. හඳුනාගත් දේපල සම්බන්ධයෙන් අලුත් තක්සේරුව සිදු කිරීම

3. නව තක්සේරු දේපල සම්බන්ධ තොරතුරු ඇතුළත් කර වරිපනම් ලේඛනය යාවත්කාලීන කිරීම

3.13 දේපල තහනම් කිරීමේ වරෙන්තු නිකුත් කිරීම හා එය ක්‍රියාත්මක කිරීම

නීතියේ විධිවිධාන අනුව කාර්තු 2 ක් ඉක්මවා හිඟ අත්හිටුවා ඇති වරිපනම් බදු අය කර ගැනීම සඳහා වරෙන්තුවක් නිකුත් කිරීම පළාත් පාලන ආයතන වල නාගරික කොමසාරිස්/ලේකම්වරයාගේ ව්‍යවස්ථාපිත වගකීමක් වන්නේය. එමෙන්ම එකී වරෙන්තු ක්‍රියාත්මක කර සභාවට අයවිය යුතු හිඟ වරිපනම් අයකර ගැනීම සිදු කල යුතුව ඇතත්, එය නියමිත පරිදි ක්‍රියාත්මක නොකරන බව නිරීක්ෂණය වූ පොදු අඩුපාඩුවක් වේ.

ක්‍රියාත්මක නොකිරීම මත මුහුණ දීමට සිදුවන ප්‍රතිවිපාක

- (අ) වරිපනම් හිඟ ආදායම් ප්‍රමාණාත්මකව වැඩිවීම
- (ආ) ඇස්තමේන්තුගත හා අපේක්ෂිත වරිපනම් ආදායම් නියමිත පරිදි අය නොවීම මත යෝජිත වියදම් පියවා ගැනීමට නොහැකිවීම
- (ඇ) නීතියේ විධිවිධාන අනුව ආදායම් අයකර ගැනීමට කටයුතු නොකිරීම මත විගණන විමසුම් හා අධිභාර වලට ලක්වීම

නිර්දේශය

වරිපනම් බදු ගෙවීම පැහැර හැරීම මත සමුච්ඡිත හිඟ වරිපනම් අය කර ගැනීම සඳහා අදාල ස්ථානයන් තුළ හෝ ඒ මත ඇති කවර හෝ තැනැත්තෙකුට වුවද අයත් සෑම වංචල දේපලක් ම තහනමට ලක්කිරීම සඳහා වූ බලපත්‍රයක් නිකුත් කර අදාල මුදල් අය කර ගැනීමට කටයුතු කිරීම

තවද බලපත්‍රය නිකුත් කිරීම ප්‍රමාණවත් නොවන අතර, නිකුත් කරන ලද වරෙන්තු ක්‍රියාත්මක කිරීමට ද පියවර ගත යුතු වේ.

නෛතික යොමුව

දේපල තහනම් කිරීමට වරෙන්තු නිකුත් කිරීම-
ම.න.ස ආඥා පනතේ 252,

න.ස ආඥා පනතේ 166 හා 170

ප්‍රා.ස 158(1)

වරෙන්තු ක්‍රියාත්මක කිරීම -

-

ම.න.ස ආඥා පනතේ 252,

න.ස ආඥා පනතේ 166 හා 170

ප්‍රා.ස 158(1) හා ප්‍රා. ස මූල්‍ය හා පරිපාලන රීති 42,

3.14 කාලීනව තක්සේරු ප්‍රතිශෝධනයක් සිදු කිරීම

වරිපනම් බද්දට අයත් වූ දේපල දීර්ඝ කාලයක් මුලුල්ලේ ප්‍රතිශෝධනය කිරීමට පියවර ගෙන නොමැති බව නිරීක්ෂණය වූ පොදු අඩුපාඩුවක් වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ බොහෝ පළාත් පාලන ආයතන මෙම කාර්යභාරය පැහැර හැර තිබීම නිරීක්ෂණය වූ විශේෂ කාරණයක් වේ.

තක්සේරු ප්‍රතිශෝධනයක් සිදු නොකිරීම මත මුහුණ පෑමට සිදුවන ප්‍රතිඵල

- (අ) දේපල වල වාර්ෂික වටිනාකම ප්‍රතිශෝධනය නොකිරීම මත වරිපනම් ආදායම් වැඩි කර ගැනීමට නොහැකි වීම
- (ආ) පවත්නා උද්ධමනකාරී තත්වය අනුව ප්‍රජා සේවාවන් සඳහා දැරීමට සිදුවන වියදම් ආවරණය වන පරිදි වරිපනම් ආදායම් වැඩි කර ගැනීමට නොහැකි වී මූල්‍ය අපහසුතාවලට මුහුණ දීම
- (ඇ) ප්‍රජා සේවාවන් නියමිත පරිදි පවත්වාගෙන යාමට නොහැකි වීම
- (ඈ) දේපල වල වාර්ෂික වටිනාකම පදනම් කර ගෙන අනෙකුත් බදු ආදායම් වැඩි කර ගැනීමට නොහැකිවීම

නිර්දේශය

බල ප්‍රදේශයේ ඇති දේපල වල වාර්ෂික වටිනාකම අවම වශයෙන් වසර 5 ට වරක් තක්සේරු ප්‍රතිශෝධනයකට ලක් කිරීම

3.15 දේපලවල අයිතිකරුවන් නිශ්චිතව හඳුනාගැනීම

වරිපනම් ලේඛනයේ ලේඛනගත දේපල අයිතිකරුවන් අතුරින් ඇතැම් දේපල අයිතිකරුවන් නිශ්චිතව හඳුනා නොගෙන දේපල අයිතිකරුගේ නම “අයිතිකරු” ලෙස සටහන් කර තිබීම බහුලව දක්නට ලැබුණු උනන්දුවකි.

දේපල අයිතිකරුවන් හඳුනා නොගැනීම මත මුහුණදීමට සිදුවන ගැටලු

(අ) තක්සේරු දැන්වීම නියමිත පරිදි භාරදීමට නොහැකිවීම

(ආ) බිල් කරන ලබන දේපල බදු වටිනාකම සමුච්ඡිත හිඟයට එකතුවීම

(ඇ) අපේක්ෂිත ආදායම් අයකර ගැනීමට නොහැකිවීම මත ස්වයං උත්පාදන ආදායම් අඩුවීම

(ඈ) බදු අයකර ගැනීම සඳහා නීත්‍යානුකූල ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමට බාධාවක් වීම

නිර්දේශය

1. බල ප්‍රදේශය තුළ පිහිටි නිශ්චල දේපල පිළිබඳ තොරතුරු ලබා ගැනීම සඳහා අතුරු ව්‍යවස්ථානුකූලව වාර වාර්තා ලබා ගැනීමට පියවර ගැනීම

2. අයිතිකරුවන් සොයා ගත නොහැකි හෝ තොරතුරු ඉදිරිපත් නොකරන දේපල පිහිටි භූමියේ හෝ ගොඩනැගිල්ලේ පහත දැක්වෙන නිවේදනය ඇතුළත් බැනරයක් ප්‍රදර්ශනය කිරීම

“මෙම ඉඩම/ගොඩනැගිල්ල මහා නගර සභාවට/ නගර සභාවට /ප්‍රාදේශීය සභාවට අත්පත් කර ගැනීමට යෝජිත දේපලක් වේ”

මෙම බැනරය ප්‍රදර්ශනය කිරීමෙන් අනතුරුව දේපලෙහි අයිතිකරුවන් එය නිරවුල් කර ගැනීම සඳහා ඉදිරිපත් වනු ඇත.

3. යාබද ඉඩමේ හෝ දේපලෙහි පිඹුරුපත් හා ඔප්පු පරීක්ෂාකර බැලීමෙන් අයිතිකරුවන් හඳුනාගත නොහැකි දේපලේ නීත්‍යානුකූල අයිතිකරු පිළිබඳ විස්තර හඳුනා ගැනීමට හැකියාව ඇත.

4. ප්‍රශ්නගත ඉඩම/හෝ දේපල වෙනුවෙන් සභාවට ගෙවිය යුතු බදු නොගෙවීම මත එකී ඉඩම හෝ දේපල අත්පත් කර ගැනීම සඳහා අධිකරණමය ක්‍රියාමාර්ග ගැනීම

3.16 අයකරගත නොහැකි බදු කපාහැරීම

සමුච්චිත හිඟ වරිපනම් බදු වටිනාකම් වලට ඇතුළත් වූ අයකර ගත නොහැකි දේපල බදු හඳුනා ගැනීමට හෝ එසේ අය කර ගත නොහැකි බදු නීතියේ විධිවිධාන අනුව පොතෙහි ලියා තැබීමට හෝ වෙනත් විධිමත් ක්‍රියාමාර්ගයක් ගෙන නොතිබීම ද පොදුවේ නිරීක්ෂණය වූ අඩුපාඩුවක් වේ.

මේ හේතුකොට ගෙන මුහුණපෑමට සිදුවන ගැටලු

(අ) අයකර ගත නොහැකි බදු වටිනාකම ජංගම වත්කමක් ලෙස ගිණුම් වල ඉදිරිපත් කිරීම නිසා ගිණුම් වලින් සත්‍ය හා සාධාරණ තත්වයක් නිරූපනය නොවීම

(ආ) හිඟ බදු අය කර නොගැනීමේ හේතුව මත විගණනයේදී විමසුමට ලක්වීම

නිර්දේශය

ලිඛිත නීතියේ විධිවිධාන අනුව යම් තැනැත්තෙකුගෙන් සභාවට අයවිය යුතු බදු ප්‍රමාණය, සම්පූර්ණයෙන්ම හෝ ඉන් යම් කොටසක් හෝ එම මුදල් ප්‍රමාණයේ නොවැදගත්කම හෝ එය අයකර ගැනීමට නොහැකි වීම හෝ එම තැනැත්තාගේ දුප්පත්කම මත සභා සම්මතයක් මගින් සභාව විසින් අත්හරිනු ලැබිය හැකිය.

මෙසේ අත්හැර දැමීමේදී ඒ ඒ පළාත් පාලන ආයතන සංස්ථාපිත නීතියේ විධිවිධානයන් අනුගමනය කල යුතු වේ.

- 1987 අංක 15 දරන ප්‍රාදේශීය සභා පනතේ 182 වගන්තිය
- නගර සභා ආඥා පනතේ 171 වගන්තිය
- මහා නගර සභා ආඥා පනතේ 266 වගන්තිය

3.17 වරිපනම් හිඟ බදු ප්‍රමාණාත්මකව වැඩිවී තිබීම හා එම හිඟ අය කර ගැනීමට නිසි සැලැස්මක් අනුව කටයුතු කර නොතිබීම

බොහෝ පළාත් පාලන ආයතන වලට අදාළ අවසන් ගිණුම් සමාලෝචනය කිරීමේදී හිඟ වරිපනම් ශේෂය ප්‍රමාණාත්මකව වැඩිවී ඇති බව නිරීක්ෂණය විය. එමෙන්ම මෙම හිඟය වර්ෂයෙන් වර්ෂයට වැඩි වන ප්‍රවණතාවයක් ඇතත්, එකී හිඟ යාවත්කාලීනව අයකර ගැනීමට නිසි සැලැස්මක් අනුව කටයුතු කර නොතිබීම ද පොදුවේ නිරීක්ෂණය වූ අඩුපාඩුවක් වේ.

ඉහත කරුණු හේතුකොට ගෙන මුහුණ පෑමට සිදුවන ගැටලු

(අ) වර්ෂයේ ඇස්තමේන්තුගත ආදායම, අදාළ වර්ෂය තුළදී අයකර නොගැනීමේ හේතුවෙන් අයවැයගත වියදම ආවරණය කර ගැනීමට නොහැකි වීම

(ආ) අපේක්ෂිත ප්‍රජා සේවාවන් නියමිත පරිදි ඉටු කිරීමට නොහැකිවීම හා සේවාවන් පුලුල් කිරීමට ඇති නොහැකියාව

(ඇ) පළාත් පාලන ආයතනය මූල්‍ය අපහසුතාවලට ලක්වීම

නිර්දේශය

1. සමුච්චිත හිඟ වරිපනම් බදු ශේෂය ගෙවීම් පැහැර හැර ඇති කාල පරාසයන් අනුව විශ්ලේෂණය කිරීම
2. හිඟ අයකර ගැනීම සඳහා ක්‍රියාකාරී සැලැස්මක් සකසා අදාළ නිලධාරීන්ට වගකීම් පැවරීම
3. ප්‍රචාරක මාධ්‍යයන් හා අත් පත්‍රිකා මගින් ජනතාව දැනුවත් කර ජංගම සේවා සහ නිවසින් නිවසට ගොස් බදු එකතු කර ගැනීමට පියවර ගැනීම.
4. ලිඛිත නීතියේ විධිවිධාන අනුව දේපල තහනම් කිරීම හා වෙනත් විධිමත් ක්‍රියාමාර්ග අනුගමනය කර හිඟ මුදල අය කර ගැනීමට කටයුතු කිරීම

(04) කුලී

පළාත් පාලන ආයතන වල ප්‍රධාන ආදායම් මාර්ගයක් වන කුලී යටතට පළාත් පාලන ආයතනය විසින් ඉදි කරනු ලැබ, බද්දට දෙනු ලබන්නා වූ පහත සඳහන් දේපල යටතේ අය කරනු ලබන කුලී ඇතුළත් වේ.

- වෙළෙඳ කුටි
- පොදු වෙළෙඳපල කඩ කාමර
- වෙළෙඳ මැහි
- නිවාස කුලී යනාදිය

කුලී ආදායම් පැනවීම හා අය කිරීම ආශ්‍රිතව කරනු ලැබූ සමීක්ෂණයේදී පොදුවේ දක්නට ලැබුණු උනන්දු හා අඩුපාඩුකම් පහත දක්වා ඇත.

4.1 කඩ කාමර කුලී විධිමත් පරිදි තක්සේරු කර නොතිබීම

කුලියට දී ඇති කඩ කාමරවල මාසික කුලිය රජයේ තක්සේරුකරු මගින් තක්සේරු කරවා ගැනීමට පියවර ගත යුතු නමුදු එසේ කටයුතු කර නොමැති අවස්ථා දක්නට ලැබිණි.

නිර්දේශය

රජයේ තක්සේරුකරු මගින් තක්සේරු කරවා ගැනීම ප්‍රමාද වන්නේ නම් සභාවේ ආදායම් පරීක්ෂක මගින් විධිමත් තක්සේරුවකට යටත්ව තාවකාලික තක්සේරුවක් කිරීම තුලින් අදාල දේපල වල මාසික කුලිය අය කර ගැනීමට පියවර ගැනීම යෝග්‍ය වේ.

කුලිය තක්සේරු කිරීමට අදාල නෛතික යොමුව

- ම.න.ස ආඥා පනතේ 239
- න.ස ආඥා පනතේ 166
- ප්‍රා.ස පනතේ 140 (1)

4.2 දීර්ඝ කාලයක් මුළුල්ලේ කුලී ප්‍රතිශෝධනයක් නොකිරීම

වර්ෂ ගණනාවක් මුළුල්ලේ කුලී ප්‍රතිශෝධනයක් නොකර පැරණි කුලිය ම අය කරන අවස්ථාද නිරීක්ෂණය විය. සාමාන්‍යයෙන් කුලී තක්සේරුවක් ලබා දෙන්නේ වසර 3 ක් සඳහා වූ කාලයකට අදාලව වේ.

නිර්දේශය

එබැවින් අවම වශයෙන් වසර 3 කට වරක් හෝ කුලී ප්‍රතිශෝධනයක් කළ යුතුව ඇත. ප්‍රජා සේවාවන් සැපයීම සඳහා අවශ්‍ය මූල්‍ය පිරිවැය ආවරණය කර ගැනීම සඳහා සහ කාලීනව උද්ධමනයට ගැලපෙන අයුරින් කුලී අය කර ගැනීම සඳහාත් කාලීනව කුලී ප්‍රතිශෝධනයක් සිදු කිරීම කෙරෙහි අවධානය යොමු කිරීම වඩාත් වැදගත්ය.

4.3 බදු දී ඇති කඩ කාමර සඳහා නීත්‍යානුකූල හා වලංගු ගිවිසුම් නොමැති වීම

පළාත් පාලන ආයතනය සතු වෙළෙඳපොළකඩ කාමර සම්බන්ධයෙන් කිසිදු ලිඛිත ගිවිසුමක් නොමැති අවස්ථා ඇති බවත්, පවත්නා ගිවිසුම් වල ගිවිසුම්ගත කාලය ඉකුත්වී ඇති අවස්ථා පැවති බව ද බහුලව නිරීක්ෂණය වේ.

ගිවිසුමකට එළඹීමට අදාළ නෛතික යොමුව

- ම.න.ස 40(1) (උ), 227, 228,
- න.ස පනතේ 36(ඊ),
- ප්‍රා.ස පනතේ 173,
- ගිවිසුම් නීතිය,
- පළාත් පාලන කොමසාරිස් විසින් නිකුත් කර ඇති වක්‍රලේඛ

මෙම තත්වය හේතුකොට ගෙන මුහුණ පෑමට සිදුවන ගැටලු

(අ) මූලික වශයෙන් කඩ කුලී ගෙවීම් පැහැර හැර ඇති අවස්ථා වලදී එම හිඟ මුදල් අයකර ගැනීම සඳහා නීත්‍යානුකූල පියවර ගැනීමට නොහැකිවීම

(ආ) මෙම කඩ කාමර බදුදීමට අදාළව නිකුත් කර ඇති වක්‍රලේඛ වලට අනුකූලව කටයුතු නොකිරීම මත විනයානුකූල ක්‍රියාමාර්ගයන්ට හා විගණන විමසුම් සහ අධිභාරයන්ට මුහුණ පෑමට සිදුවීම

නිර්දේශය

- i. පළාත් පාලන ආයතන සතු කඩ කාමර බදු දීමේදී හා බදුකරුවන් තෝරා ගැනීමේදී වක්‍රලේඛ උපදෙස් ප්‍රකාරව ටෙන්ඩර් පටිපාටිය අනුගමනය කර බදු දීමට පියවර ගැනීම
- ii. තෝරාගත් බදුකරුවන් සමඟ විධිමත් පරිදි ගිවිසුම් වලට එළඹීම
- iii. කුලිය ගෙවිය යුතු නිශ්චිත දිනයන් හා ගෙවීම් ප්‍රමාද වූ අවස්ථා වලදී අයකරනු ලබන ප්‍රමාද ගාස්තු කොපමණද යන්න පිළිබඳ විධිවිධානයන් ගිවිසුම් කොන්දේසි වලට ඇතුළත් විය යුතුය. ඊට අමතරව ගිවිසුම් අනුව කටයුතු කිරීමේදී කිසියම් මතබෙදයක් උද්ගත වුවහොත් 1995 අංක 11 දරණ බේරුම් කිරීමේ පනතේ විධිවිධානයන්ද ගිවිසුම් කොන්දේසි වලට ඇතුළත් කළ යුතු වේ.
- iv. වාර්ෂිකව ගිවිසුම් යාවත්කාලීන කිරීමට පියවර ගැනීම
- v. අවම වශයෙන් වසර 3 කට වරක් කුලී ප්‍රතිශෝධනයක් සිදුකිරීම හා කුලී ප්‍රතිශෝධනයෙන් පසු නව ගිවිසුමකට එළඹීම

4.4 හිඟකුලී අය කර ගැනීමට කටයුතු නොකිරීම හා සමුච්චිත හිඟ ප්‍රමාණාත්මක ව වැඩිවී තිබීම

මාසිකව ගෙවිය යුතු කුලී මුදල් ගිවිසුම් ප්‍රකාරව නියමිත පරිදි අය කර ගැනීමට පියවර ගෙන නොමැති බව ද නිරීක්ෂණය වූ පොදු අඩුපාඩුවකි.

නිර්දේශය

පහත දැක්වෙන කාර්ය පියවරයන් අනුගමනය කර හිඟ කුලී මුදල් අය කර ගැනීමට ක්‍රියාකළ යුතු වේ.

- i. ගිවිසුම් ප්‍රකාරව බදු කුලිය ගෙවීමට නියමිත දිනයේ ආදායම් පරීක්ෂකවරයා බදුකරු වෙත ගොස් කුලිය අය කර ගැනීමට ක්‍රියා කළ යුතු වේ.
- ii. බදු කුලිය ගෙවීමට නියමිත දිනය ඉකුත් වීමට කලින් වහාම කුලිය ගෙවන ලෙසට ලිඛිත දැන්වීමක් නිකුත් කිරීම
- iii. බදු ගෙවිය යුතු දිනයන් බදු ගිවිසුම් වලින් උපුටා ගෙන ක්‍රියාකාරී සැලැස්මක් සැකසීමට පියවර ගෙන එකී සැලැස්ම ක්‍රියාත්මක කිරීම
- iv. කුලී ගෙවීම් පැහැර හරින බදුකරුවන්ගේ නිශ්චල හා වංචල දේපල තහනමට ගෙන හිඟ කුලිය අය කර ගැනීමට අවශ්‍ය පියවර ගැනීම
- v. කුලිය අයකිරීම පිළිබඳ ප්‍රගතිය මාසිකව සමාලෝචනය කිරීම.

4.5 බදු ගිවිසුම් වල පළාත් පාලන ආයතනයේ පොදු මුද්‍රාව තබා නොතිබීම ද නිරීක්ෂණය වූ පොදු අඩුපාඩුවක් වේ. මෙම ඌනතාවය හේතු කොට ගෙන මුහුණපෑමට සිදුවන ගැටලු

(අ) අයවිය යුතුව ඇතත් ගෙවීම් පැහැර හැර ඇති කුලී මුදල් අය කර ගැනීම සඳහා නෛතික ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමේදී ගිවිසුම් වල නීත්‍යානුකූලභාවය පිළිබඳ ගැටලු වලට මුහුණ පෑමට සිදුවීම

නිර්දේශය

පොදු මුද්‍රාව යනු පළාත් පාලන ආයතනයේ අන්‍යෝන්‍යතාවය තහවුරු කරන, යම් තැනැත්තෙකුගේ අත්සන හා සමාන වටිනාකමකින් යුක්ත වූවකි. එබැවින් කිසියම් ගිවිසුමක පළාත් පාලන ආයතන වෙනුවෙන් අදාල බලධාරීන් සභාවේ පොදු මුද්‍රාව තබා

අත්සන් කිරීම නීත්‍යානුකූල අවශ්‍යතාවයක් බැවින් ඒ අනුව කටයුතු කිරීමට පියවර ගැනීමට වගබලා ගත යුතුව ඇත..

(05)වෙළෙඳ බලපත්‍ර/ කර්මාන්ත බදු /ව්‍යාපාර බදු

පළාත් පාලන ආයතන බල ප්‍රදේශය තුළ පවත්වාගෙන යන්නා වූ වෙළෙඳ ව්‍යාපාරවල ස්වභාවය හා ක්‍රියාකාරීත්වය අනුව වර්ග කර බදු හා ගාස්තු අය කරන ආදායම් මාර්ග 3 ක් මීට ඇතුළත් කළ හැකිය. එනම්

- වෙළෙඳ බලපත්‍ර
- කර්මාන්ත බදු
- ව්‍යාපාර බදු

මීට අදාළව හඳුනාගත් අඩුපාඩුකම් පහත දක්වා ඇත

5.1 පොදුවේ නිරීක්ෂිත අඩුපාඩුකම්

- i. විධිමත් පරිදි සභා සම්මුතියක් ලබා ගෙන නොතිබීම
- ii. බලපත්‍ර ගාස්තු පැනවීම පිළිබඳ සභා සම්මුතිය නියමිත කාල පරිච්ඡේදය තුළ තෙයිභාෂිකව ගැසට් පත්‍රයේ පළකර නොතිබීම
- iii. අතුරු ව්‍යාවස්ථා පනවා ගැනීමට ක්‍රියාකර නොතිබීම
- iv. වාර්ෂිකව නිසි සමීක්ෂණයක් පවත්වා ව්‍යාපාර හඳුනා ගැනීමට කටයුතු කර නොතිබීම.
- v. ලේඛන පවත්වාගෙන යාමේ අඩුපාඩුකම්
- vi. බලපත්‍ර සුදානම්කර බලපත්‍රලාභියා වෙත දැනුම් දීමට පියවර නොගැනීම
- vii. බලපත්‍ර දිය යුතු සෑම ස්ථානයක් සඳහා ම බලපත්‍ර නිකුත් කිරීමට පියවර නොගැනීම
- viii. ගාස්තු ගෙවීම පැහැර හැරි තැනැත්තන්/ආයතන සම්බන්ධව නියමිත කාල පරිච්ඡේදය තුළ නෛතික පියවර ගෙන ගාස්තු අය කර ගැනීමට කටයුතු නොකිරීම
- ix. නඩු ලේඛනයක් පවත්වා ගෙන ගොස් නොතිබීම
- x. ක්ෂේත්‍රයට ගොස් එකතු කරනු ලබන බදු හා ගාස්තු අප්‍රමාදව සභාවට ගෙවීමට කටයුතු නොකිරීම
- xi. බදු හා ගාස්තු එකතු කිරීම පිළිබඳව නිසි අධීක්ෂණයක් නොමැතිවීම හා මාසිකව ප්‍රගතිය සමාලෝචනය නොකිරීම

5.2 ඉහත දක්වා ඇති ඌනතා හා අඩුපාඩුකම් හේතුකොට ගෙන මුහුණ පෑමට සිදුවන ගැටලු

- (අ) විධිමත් පරිදි සහ සම්මුතියක් නොතිබීම හා නීතියේ විධිවිධාන ප්‍රකාරව ගැසට් පත්‍රය මඟින් ප්‍රකාශයට පත් කර නොතිබීම මත අදාළ බද්ද/ගාස්තුව පැණවීම පිළිබඳ නෛතික ගැටලු වලට මුහුණ දීමට සිදුවීම
- (ආ) අතුරු ව්‍යාපාර වස්ථා පනවා ගෙන නොතිබීම මත ගෙවීම් පැහැර හරින්නන් පිළිබඳව අධිකරණමය ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමට නොහැකි වීම
- (ඇ) බලපත්‍ර ගාස්තු/කර්මාන්ත බදු හා ව්‍යාපාර බදු යටතේ සභාවට ලැබිය යුතු ස්වයං උත්පාදන ආදායම් අඩුවීම
- (ඈ) හිඟ ආදායම් ප්‍රමාණාත්මක ව වර්ධනය වීම
- (ඉ) තාවකාලික මුදල් අව භාවිතයක් හේතුකොට ගෙන නිලධාරීන්ට විනයානුකූල ක්‍රියාමාර්ගයන්ට මුහුණ දීමට සිදු වීම
- (ඊ) නීතියට අනුකූලව කටයුතු නොකිරීම, අනවධානය හා නිසි අධීක්ෂණයක් නොකිරීම මත සභාවට ලැබිය යුතු ආදායම අය කර නොගැනීම පිළිබඳව විගණන විමසුම් හා අධිභාරයන්ට ලක්වීම

5.3 අඩුපාඩුකම් වළක්වා ගැනීම සඳහා ගත යුතු ක්‍රියාමාර්ග හා නිර්දේශ

- i. බලපත්‍ර ගාස්තු/කර්මාන්ත බදු හා ව්‍යාපාර පාර බදු පැණවීම පිළිබඳව වාර්ෂිකව විධිමත් සහ සම්මුතියක් ගෙන, පහත දැක්වෙන කාරණා ඇතුළත් වන පරිදි නිවේදනයක් ගැසට් පත්‍රය මඟින් ප්‍රකාශයට පත්කලයුතු වේ.
 - (අ) බද්ද හෝ ගාස්තුව පැණවීමට අදාළ යෝජනාවක් සභාව විසින් සම්මත කර ඇති බවත්, රැස්වීමේ දිනය හා සභා තීරණ සහිත අංකය
 - (ආ) යම් අතුරු ව්‍යවස්ථාවක් යටතේ වෙළෙඳාම /ව්‍යාපාරය පවත්වා ගෙන යාම සඳහා නිකුත් කරන සෑම බලපත්‍රයක් මත ගාස්තුවක් පලාත් පාලන ආයතනයට ගෙවිය යුතු බව
 - (ඇ) නිවේදනය අවසානයේ පළාත් පාලන ආයතනයේ විධායක ප්‍රධානියාගේ නම, නිල නාමය හා නිවේදනය නිකුත් කරනු ලබන දිනය.

(ඇ) මෙම නිවේදනයට පහතින් සභාව සම්මත කළ යෝජනාව ඇතුළත් විය යුතුය

යටෝක්ක ගැසට් නිවේදනය බද්ද හෝ ගාස්තුව පැනවීමට යටත් වර්ෂයට පෙරාතුව වූ වර්ෂයේ දෙසැම්බර් මස 31 වන දිනට ප්‍රථම ප්‍රසිද්ධියට පත්කල යුතු වේ.

ii. අතුරු ව්‍යවස්ථා පනවා ගැනීම

පළාත් පාලන ආයතන බල ප්‍රදේශය තුළ පවත්වාගෙන යනු ලබන වෙළෙඳ /ව්‍යාපාර හඳුනාගෙන එකී ව්‍යාපාර/කර්මාන්ත විධිමත් කිරීම, හා පාලනය කිරීම සඳහා අතුරු ව්‍යවස්ථා පනවා ගත යුතුය. ව්‍යාපාර නම් කිරීම පමණක් ප්‍රමාණවත් නොවන අතර, එකී ව්‍යාපාරය සම්බන්ධ අතුරු ව්‍යවස්ථා පනවා ගැනීම අත්‍යාවශ්‍ය කරුණක් වේ. බලපත්‍රයක් නිකුත් කිරීමට සහ අදාල බලපත්‍ර ගාස්තුවක් අයකල හැකි වන්නේ ඒ සඳහා අතුරු ව්‍යවස්ථාවක් පනවා ගෙන තිබීම හෝ සම්මත අතරු ව්‍යවස්ථාවක් වැළඳගෙන තිබීම මගින් පමණි.

iii. වාර්ෂිකව සමීක්ෂණයක් තුලින් බල ප්‍රදේශය තුළ පවත්වාගෙන යනු ලබන සියළු ව්‍යාපාර හඳුනා ගැනීමට කටයුතු කිරීම

iv. හඳුනාගත් සියළු ව්‍යාපාර ස්වභාවයන් අනුව නීතියේ දැක්වෙන ආකාරයෙන් පහත පරිදි වර්ග කිරීම හා ඒ සඳහා වෙන වෙනම ලේඛන සකස් කිරීම

- බලපත්‍ර ලබා ගත යුතු ව්‍යාපාර/වෙළෙඳාම්
- කර්මාන්ත බද්දට යටත් ව්‍යාපාර /වෙළෙඳාම්
- ව්‍යාපාර බද්දට යටත් වෙළෙඳාම්/ව්‍යාපාර

v. බලපත්‍ර ලබාගත යුතු ව්‍යාපාර සම්බන්ධව MOH/PHI ගේ නිර්දේශයන් ලබා ගෙන බලපත්‍ර සුදානම් කිරීම හා ඊට අදාල ව්‍යාපාරිකයාගේ/ව්‍යාපාරික ස්ථාන සඳහා බලපත්‍ර සුදානම් කර ඇති බවට ලිඛිත දැන්වීමක් යැවීම සහ අදාල බලපත්‍ර නිකුත් කර නියමිත ගාස්තු අය කිරීම

vi. මීට අමතරව කර්මාන්ත බද්දට හා ව්‍යාපාර බද්දට යටත් ව්‍යාපාර සඳහා අදාල බද්ද නීතියේ විධිවිධාන අනුව ගණනය කර එකී බද්ද ගෙවන ලෙසට ලිඛිත දැන්වීමක් යැවීම

vii. ලිඛිත දැන්වීම යවා දින 14 ක් තුළ බද්ද ගෙවීම පැහැර හරින්නන් හට අවසන් නිවේදනයක් යැවීම

- viii. ආදායම් පරීක්ෂක/පරිපාලක ඇතුළු ආදායම් එකතු කරන නිලධාරීන් යොදවා ක්ෂේත්‍රයට ගොස් බදු/ගාස්තු එකතු කිරීමට පියවර ගැනීම
- ix. බලපත්‍ර ලබා නොගෙන ව්‍යාපාර/ වෙළෙඳාම් පවත්වාගෙන යන්නවුන් සහ කර්මාන්ත බද්ද හෝ ව්‍යාපාර බදු ගෙවීම් පැහැර හරින්නන් හට නෛතික ක්‍රියාමාර්ග ගෙන අදාල බදු හා ගාස්තු අය කර ගැනීම
- x. ක්ෂේත්‍රයේදී එකතු කරනු ලබන මුදල් අප්‍රමාදව පියවන්නේ ද යන්න ගැන පසු විපරම්න් කටයුතු කිරීම හා බදු/ගාස්තු එකතු කිරීමේ ප්‍රගතිය මාසිකව සමාලෝචනය කිරීම

(06) මුද්දර ගාස්තු

පළාත් පාලන ආයතන සංස්ථාපිත ප්‍රධාන නීතිය යටතේ හඳුන්වා දී ඇති මුද්දර ගාස්තු ආදායම් පළාත් පාලන ආයතන වල ප්‍රධාන ආදායම් මාර්ගයක් බවට පත්ව ඇත. ස්වයං උත්පාදන ආදායම් යටතේ සැලකෙන මෙම ආදායම් ප්‍රභවය අය කර ගැනීමට අදාල විෂය ක්ෂේත්‍රයන් හා නෛතිකව අනුගමනය කළ යුතු ක්‍රියා පිළිවෙත පිළිබඳව පරීක්ෂා කර බැලීමේ දී පහත දැක්වෙන පොදු අඩුපාඩුකම් නිරීක්ෂණය විය.

6.1 නිරීක්ෂිත පොදු අඩුපාඩුකම්

- i. ප්‍රධාන නීති යටතේ අයකර ගත යුතු මුද්දර ගාස්තු අයකර ගැනීමට පියවර නොගැනීම
- ii. නියම කරන ලද නීති යටතේ මුද්දර ගාස්තු අය කර ගැනීම සඳහා අදාල තොරතුරු එක් රැස් කර නොගැනීම
- iii. මුද්දර ගාස්තු පිළිබඳ තොරතුරු ලබා ගැනීම සඳහා වෙනම නිලධාරියෙකු යොදවා නොතිබීම
- iv. මුද්දර ගාස්තු ලේඛනයක් විධිමත් අයුරින් පවත්වාගෙන ගොස් නොතිබීම
- v. මුද්දර ගාස්තු කේන්ද්‍රීය ආදායම් ප්‍රභවයක් ලෙස හඳුනාගෙන නොතිබීම හා ඒ පිළිබඳ සුභවාදී ආකල්පයක සිටීම

6.2 යටෝක්ත අඩුපාඩුකම් හේතුකොට ගෙන මුහුණ පෑමට සිදුවන ගැටලු

- (අ) වර්ෂයට අදාලව පළාත් පාලන ආයතනයට ලැබිය යුතු මුද්දර ගාස්තු ආදායම නිශ්චිතව හඳුනාගැනීමට නොහැකි වීම.
- (ආ) වාර්ෂික අවසන් ගිණුම් පිළියෙල කිරීමේ දී මුද්දර ගාස්තු ආදායම් මුදල් පදනම මත ගලපා ගිණුම් සැකසීමට සිදුවීම

(ඇ) යාවත් කාලීනව මුද්දර ගාස්තු ලේඛනයක් පවත්වාගෙන ගොස් නොතිබීම මත ලැබුණු ආදායම් හා ණය ගැති ශේෂයන් ගලපා ගැනීමේ අපහසුතාවන්ට මුහුණ දීම

6.3 අඩුපාඩු වළක්වා ගැනීම සඳහා ගත යුතු ක්‍රියාමාර්ග හා නිර්දේශ

පළාත් පාලන ආයතන සංස්ථාපිත නීති ප්‍රකාරව (ම.නස ආඥා පනතේ දෙවන උපලේඛනය, නගර සභා ආඥා පනතේ පස්වන උපලේඛනය හා ප්‍රාදේශීය සභා පනතේ දෙවන උපලේඛනය) සභාවට අයවිය යුතු මුද්දර ගාස්තු අයකර ගැනීම සඳහා පහත දැක්වෙන පියවර අනුගමනය කිරීම සුදුසු බව නිර්දේශ කරමි.

- i. අවම වශයෙන් මසකට වරක් ඉඩම් රෙජිස්ට්‍රාර් කාර්යාලය වෙත ගොස් තම බල ප්‍රදේශයට අයත් ඉඩම් ලියාපදිංචි කිරීම පිළිබඳව තොරතුරු හඳුනා ගැනීම
- ii. මෙම කාර්යය සඳහා සභාවේ වෙනම නිලධාරියෙකු යෙදවීමට පියවර ගෙන ඔහු මගින් ඉඩම් ලියාපදිංචි කිරීමට අදාළ එක් එක් දේපලෙහි තොරතුරු හා මුද්දර ගාස්තු සටහන් කරවා ගැනීමට පියවර ගත යුතුව ඇත.
- iii. එම සටහන් අනුසාරයෙන් සභාවට හිමි මුද්දර ගාස්තු පිළිබඳ උපලේඛනයන් පිටපත් දෙකකින් යුතුව සකස් කර එය ඉඩම් රෙජිස්ට්‍රාර්වරයා මගින් සහතික කරවා ගැනීම වඩා යෝග්‍ය වේ.
- iv. සහතික කරගත් පිටපත ඉඩම් රෙජිස්ට්‍රාර් මගින් අදාළ පළාත් සභාවට හා මධ්‍යම රජයට යොමුකර සභාවට හිමි මුද්දර ගාස්තු ආදායම් ලබාගැනීමට පියවර ගන්න
- v. රෙජිස්ට්‍රාර් වෙතින් සහතික කර ගත් පිටපත අනුව ලැබිය යුතු මුද්දර ගාස්තු ආදායම් හා ලැබුණු මුද්දර ගාස්තු ආදායම් විස්තර ඇතුළත් වන පරිදි මුද්දර ගාස්තු ලේඛනයක් නඩත්තු කිරීමට පියවර ගත යුතුව ඇත.
- vi. නියම කල නීති යටතේ සභාවට හිමි මුද්දර ගාස්තු ප්‍රමාණය කොපමණද යන්න නිශ්චය කර ගැනීම සඳහා පහත දැක්වෙන ආයතන සමඟ සාකච්ඡා කර අවශ්‍ය තොරතුරු ලබා ගැනීම

(ආ) අධිකරන සංවිධාන පනතේ 40(2) උප වගන්තිය යටතේ තම බල ප්‍රදේශයේ තැනැත්තන්, නීතීඥවරුන් වශයෙන් බඳවා ගැනීම සඳහා

ගෙවන ලද මුද්දර ගාස්තු පිළිබඳ තොරතුරු වර්ෂය අවසානයේ දී ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ රෙජිස්ට්‍රාර්වරයා වෙතින් ලබා ගැනීම

(ආ) නොතාරිස් ආඥා පනතේ බලපත්‍ර නිකුත් කරනු ලැබූ තම බල ප්‍රදේශයේ තැනැත්තන් පිළිබඳ තොරතුරු වර්ෂය අවසානයේ දී ස්වදේශ කටයුතු අමාත්‍යාංශයේ ලේකම්වරයා වෙතින් ලබා ගැනීමට කටයුතු කිරීම

(ඇ) බඩු උකස් ගැනීමේ ආඥා පනත යටතේ වාර්ෂිකව නිකුත් කල බලපත්‍ර පිළිබඳ තොරතුරු දිස්ත්‍රික් රෙජිස්ට්‍රාර් වෙතින් ලබා ගැනීමට කටයුතු කිරීම

(ඈ) තවද සමාගම් පනත යටතේ ලියාපදිංචි විගණකවරුන් පිළිබඳ තොරතුරු සමාගම් රෙජිස්ට්‍රාර් වෙතින් ලබා ගැනීම

ඉහත පරිදි ඒ ඒ වෘත්තීන් සම්බන්ධයෙන් ලියාපදිංචි වීමේදී අයකර ගෙන ඇති මුද්දර ගාස්තු ප්‍රමාණයන් පිළිබඳ උපලේඛන පිළියෙලකර එකී උපලේඛන භාණ්ඩාගාර නියෝජ්‍ය ලේකම් වෙත යොමු කිරීම තුලින් සභාවට හිමි මුද්දර ගාස්තු ආදායම් එක්රැස් කර ගැනීමට හැකියාව ලැබෙනු ඇත.